

проходила етнічна межа, яка відділяла східних і західних слов'ян. Численні згадки письмових джерел засвідчують, що кожна з етнічних одиниць включала вже тоді цілий ряд племен. А це, очевидно, мусило знайти своє відбиття у локальних варіантах матеріальної культури.

На жаль, карта розселення ранніх слов'ян має ще досить багато білих плям, що зумовлює гіпотетичність характеру багатьох узагальнень широкого історичного плану. Одну з таких прогалин дуже вдало заповнили дослідження комплексу поселень в околицях с. Шеліги. Все це ставить книгу В. Шиманського в ряд цінних праць з археології та історії ранніх слов'ян.

*В. Аулік*

### *Реєстр археологічних пам'яток Уманщини*

До території Уманщини в широкому розумінні зараховують, крім Уманського адміністративного району Черкаської області, також кілька навколишніх районів цієї ж і сусідніх областей. В географічному відношенні Уманщина займає межиріччя середньої течії Південного Бугу та найбільшої з його приток р. Синохи. Ця територія дуже багата на археологічні пам'ятки найрізноманітніших епох. Відомості про них, однак, розкидані в різних джерелах — археологічних статтях і монографіях, архівних матеріалах, музейних збірках тощо.

Велика робота по виявленню і обстеженню об'єктів на місцях проведена уманськими археологами В. А. Стефановичем та Г. Ю. Храбаном. Звіти, здачі цими дослідниками до Інституту археології АН УРСР, вміщують великий обсяг наукової праці, докладний опис матеріалів. Нещодавно В. А. Стефанович результати своєї понад півстолітньої діяльності на ниві археології підсумував у спеціальній монографії\*, в якій подана повна карта археологічних пам'яток краю (Бершадського, Гайсинського, Катеринопільського, Жашківського, Звенигородського, Лисянського, Маньківського, Монастирищанського, Новоархангельського, Тальнівського, Уманського та Христинівського районів Черкаської, Вінницької та Кіровоградської областей).

Опис місцезнаходжень подано у тексті в алфавітному норядку. Уточнена топографія переважної більшості пам'яток (урочище, куток села чи приватні садиби). Наведено власні назви курганів. Все це значно полегшить роботу дослідників при повторних розшуках пам'ятки.

Вміщено опис археологічних знахідок по кожному з пунктів. Зроблена спроба визначити їх культурно-хронологічну належність. До основного тексту додано кілька довідників, зокрема реєстр археологічних пам'яток за епохами і культурами, список знахідок за матеріалом, з якого вони виготовлені, тощо.

Про обсяг роботи свідчить кількість описаних пам'яток (наприклад, поселень трипільської культури — 122, поселень і могильників Черняхівської культури — 167). Додані також карти поширення їх на Уманщині.

Велика кількість об'єктів з цього реєстру виявлена самим автором, решта описана за матеріалами інших дослідників. В. А. Стефанович використав як археологічну літературу, так і архівні джерела, оглянув численні колекції знахідок, в тому числі багатьох місцевих, переважно шкільних музеїв. Шкода лише, що опис не ілюструється таблицями, рисунками або фотографіями. Це знижує цінність роботи. Недоліком є також не зовсім чітке розмежування даних про пам'ятки, обстежені самим автором, і відомостей, зібраних серед місцевого населення.

Загалом праця В. А. Стефановича є цінним вкладом в археологічно-краєзнавчу літературу, присвячену вивченню Правобережної України. Тут багато корисного знайдуть для себе археологи-фахівці з різних галузей цієї науки. Наявні матеріали, безумовно, будуть широко використані при складанні довідників про археологічні пам'ятки Черкаської, Вінницької та Кіровоградської областей, що їх планує видати Товариство охорони пам'яток історії та культури в 1973—1975 рр.

Приклад створення регіональних «кущових» археологічних карт гідний наслідування.

*Д. Телегін*

\* Зберігається в Науковому архіві Інституту археології АН УРСР.